

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Георги Иванов Жечев,
СУ „Св. Климент Охридски“, ФКНФ, Катедра „Романистика“,
хабилитиран в научно направление 2.1. Филология

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“
по професионално направление 2.1. Филология
с кандидат Десислава Ангелова Давидова

Основният проблем, разгледан в дисертационния труд на Десислава Давидова „Съпоставително изследване на италианските и българските отстъпителни изречения“, е изясняването на спецификата на тези структури в италианския език в съпоставка с българския език. Такова съпоставително изследване се прави за първи път и то допринася за осветляване на българския езиков материал с методи, прилагани вече върху италианския език, както и за очертаване на разликите в двете модално-темпорални системи по отношение на категорията „отстъпителност“. Изводите в дисертацията, направени след анализа на корпуса от преводни текстове на италиански и български език, могат да бъдат ценен ориентир за потенциалните трудности при преподаването на италианска граматика на носители на българския език, както и за преводачите от италиански език.

От прегледа на съществуващата езиковедска литература е видно, че проблемът е разглеждан в едни най-известните италиански граматикати: например, в историческата граматика на Текавчич (1972 г.) и във втория том на авторитетната *Grande grammatica italiana di consultazione* (2001) под редакцията на Ренци, Салви и Кардиналети, посветен на вербалната синтагма и на синтаксиса на подчинените изречения. Взети са предвид публикациите на Херцег (1959 г., 1964 г., 1977 г.) върху видовете подчинени изречения в италианския език.

Възприетата от авторката на дисертацията класификация на отстъпителните изречения е вдъхновена от таксономииите в трудовете предимно на Херцег и на Мадзолени. Мадзолени е италианският езиковед, който най-последователно е изследвал тази проблематика. Той е автор и на частта, посветена на отстъпителните изречения, в глава XIII («*Funzioni delle frasi subordinate*») на *Grande grammatica italiana di consultazione*. Тази класификация е успешно използвана при структурирането на съдържанието във втора и трета глава на дисертацията, където се предлага анализ на различните видове и подвидове отстъпителни изречения, съответно в италиано-български и българо-италиански преводи.

Представеният от Десислава Давидова дисертационен труд си поставя за цел да очертае специфичното както за семантиката, така и за синтаксиса на една определена категория подчинени изречения – отстъпителните – като съпостави техните характеристики в два езика – италианския и българския, опирайки се на корпус от преведени от единия на другия език текстове.

В съответствие с тяхната застъпеност в корпуса авторката предлага по-задълбочен анализ на някои специфични отстъпителни съюзи (*nonostante che, malgrado che, per quanto*) и конструкции (*per* + прилагателно + копулата *essere* в конюнктив) в италианския език и на техните български еквиваленти. За корпуса с преводи от български на италиански е обърнато специално внимание на съюза *u da* (§3.4).

Особено място е отделено на употребата на наклонението конюнктив, характерно за голяма част от отстъпителните подчинителни съюзи. Прегледът на тези примери е съчетан и с темпорален анализ: очертана е употребата както на двете прости времена в това наклонение (*presente, imperfetto*), така и на двете сложни времена (*passato, trapassato*).

Възприетият от Д. Давидова модел, основан предимно на публикациите на Херцег и Мадзолени, съчетава синтактичен със семантичен анализ. Вторият тип анализ е от съществено значение за изясняването на спецификата на отстъпителните конструкции, които са част от така наречените от Мадзолени „адвербиални“ подчинени изречения, при които семантичният критерий е водещ.

Авторката извършва функционално-семантичен анализ на отстъпителните конструкции в двата езика, като поставя акцент върху нарушената логика на причинно-следствената връзка. Следствието е обратно на причината и затова съдържа елемент на разочарование от несбъдното очаквано действие. Анализът на примерите показва как тази обща семантика се проявява с различни нюанси при отделните подвидове на подчинените отстъпителни изречения: същински отстъпителни, условно-отстъпителни, безусловни отстъпителни, отстъпителни с относително-неопределителни местоимения.

Публикациите на Д. Давидова, свързани с темата на дисертацията, са 8 на брой и са направени в период от 10 години преди завършването на дисертацията.

Две от тях са в списание „Чуждоезиково обучение“, съответно от 2010 г. върху експлицитните отстъпителни изречения и от 2011 г. върху отстъпителните съюзи и отстъпителното отношение (италиански – български език).

Пет от публикациите са от Годишник на департамент „Романистика и германистика“ или други издания на НБУ. Три от тях са съпоставителни изследвания, посветени на конкретни италиански отстъпителни съюзи : съответно *anche se* от 2015 г., *benché* с неговите съответствия в българския език (2016 г.) и *quantunque* при превода на италиански романи от началото на XX век (2019 г.). Друга публикация (от 2018 г.) е върху българския отстъпителен съюз „макар че“ и италианските му преводни еквиваленти, като в нея е разгледан и проблемът за темпоралните употреби при отстъпителните подчинени изречения. Съгласуването на времената при наклонението конюнктив при превода от италиански на български език е тема и на публикацията от 2017 г.

В списъка с публикации е посочена и една рецензия за речник (двупосочен италиано-български), публикувана в сп. „Съпоставително езикознание“, както и две рецензии за магистърски дипломни работи, защитени в СУ (2017 г.) и НБУ (2021 г.) и свързани с проблеми на превода от италиански на български език.

При прегледа на литературата в италианското езикознание прави впечатление отсъствието на книгата на Лука Сериани *Italiano. Grammatica, sintassi, dubbi* от енциклопедичната поредица *Le Garzantine* на издателство Garzanti (1997 г.), където §§172-184 са посветени на отстъпителните подчинени изречения (*proposizioni concessive*).

Бих отправил препоръка да се изгледят някои от преводите на термини от италианските граматика. Например за *momento/intervallo di riferimento* ми се струва по-подходящ преводът като „референтен момент/интервал“ или „отправен момент/интервал“ вместо използваното в дисертацията „момент/интервал на референтност“.

Макар и да са включени отделни бележки във връзка с вариативността на употребата на отстъпителните конструкции (най-вече за да се обясни тяхното отсъствие от корпуса),

желателно е да се уточни на повече места и тяхната принадлежност към определени социолекти или регистри, варианти при повече или по-малко формален характер на комуникативната ситуация). При прегледа на литературата, посветена на италианските отстъпителни конструкции, може да се включи и материал от добре описаните италиански диалекти като елемент на диатопичната вариативност на синтактично ниво (например, с включването на материал от третия том – посветен на синтаксиса – на *Grammatica storica della lingua italiana e dei suoi dialetti* на Gerhard Rohlfs, а именно §781 до §784).

Десислава Давидова убедително е очертала спецификата в семантиката и синтаксиса на отстъпителните подчинени изречения в италианския език и в българския език. Тя демонстрира добро познаване на специализираните публикации и върху двата езика, като е открила тези от тях, които и вършат работа за анализа на корпуса ѝ от преведени от единия на другия език текстове.

В анализите си Давидова си служи умело с теоретичния модел, който е избрала.

Структурата на изследването показва задълбочено разбиране на проблематиката и изясняване на направения методологичен избор. Дисертацията излага коректно и изяснява връзките си с предходните изследвания по темата. Тя повдига и въпроси, които могат да бъдат обект на бъдещи изследвания. Стилът се отличава с прецизност и яснота. Авторката системно обяснява използваната от нея терминология, като спазва академичен тон. Авторефератът е изчерпателен и същевременно стегнат. Той ясно излага засегнатата проблематика, методологията и приноса на изследването.

Изводите в дисертацията са оригинални и могат да бъдат полезни за преподаватели по италиански език при работата им с носители на българския език, както и за преводачите от италиански на български или от български на италиански език.

Взимайки предвид изложените по-горе факти, давам положителна оценка за представения от Десислава Давидова дисертационен труд, както и за нейните публикации, свързани с темата на дисертацията. Намирам, че те са напълно достатъчни за присъждане на научната и образователна степен „доктор“.

28 септември 2021 г.